

Lägesrapport om marknadsläget i jordbrukssektorn den 31 maj 2023

Jordbruksverket har fått i uppdrag av regeringen att varje månad lämna en lägesrapport över situationen i den svenska jordbrukssektorn

Sammanfattning

Faktor	Senaste månaden	Senaste året
Världsmarknadspriser jordbruksprodukter	Ner	Ner
Världsmarknadspris för olja	Oförändrat	Ner
Svensk produktion – animalier	Svagt upp	Oförändrat
Svensk produktion vegetabilier	Oförändrat	Upp
Svenska produktpriser – vegetabilier	Ner	Ner
Svenska produktpriser animalier	Mjök ner/Kött upp	Upp
Svenska produktionsmedelspriser	Ner	Ner
Lönsamhet		Oförändrat
Valutakurs SEK/USD	Oförändrad	Försvagats

Den långsiktiga trenden med fallande priser för både jordbruksprodukter och produktionsmedel består. Svaga utsikter för världskonjunkturen och förhållandevis gynnsamma utsikter för vädret i det globala perspektivet är de viktigaste orsakerna till prisutvecklingen. Ukraina och Ryssland har kommit överens om en förlängning av gällande avtal om transporter av spannmål och gödning via Svarta havet med ytterligare 60 dagar.

Den senaste rapporten från EU:s forskningscentrum JRC visar att det finns goda förutsättningar för en bra skörd under 2023. Vädret har hittills varit gynnsamt i stora delar av EU med undantag för Spanien och Portugal som drabbats mycket hårt av torka. Delar av norra Italien har drabbats av omfattande översvämningar.

Vädret i Sverige under perioden april-maj 2023 har varit kallare och torrare än normalt. Jämfört med 2018 har vädret i år varit kallare men torrare, särskilt i södra Sverige. Grundvattentillgången är dock gynnsammare i år jämfört med 2018.

I Sverige har arealer med höstoljeväxter skadats under vintern och omsådd har fått ske. Prognoser från gödningsindustrin visar att den höstsådda spannmålen fått en bra start. Det finns oro för torka och stark värme under växtperioden. Det är dock ännu för tidigt att bedöma hur årets skörd kommer att bli. En sen och kall vår har dock lett till att tillväxten på bete och vall varit svag i delar av landet. Skörden har påbörjats i södra Sverige, avkastningen har varit svag på grund av torr och kall väderlek. Lämplig väderlek under återstående del av växtsäsongen kan kompensera för väntade förluster. Produktion av animalieprodukter är fortsatt stabil med svagt stigande produktion av mjölk.

Statistik över semineringar av mjölkkor tyder dock på lägre produktion framåt i tiden.

På flera platser i landet är den veterinära beredskapen helger och nätter ett stort problem som Jordbruksverket har svårt att lösa.

Riksbankens senaste räntehöjning med 0,5 procent till 3,5 procent har lett till att marknadsräntorna gått upp. Det leder till högre kostnader för jordbrukarna, unga jordbrukare och de som nyligen har investerat är särskilt utsatta.

Omvärldsfaktorer

Det kommer allt fler tecken på att inflationstakten runt om i världen börjar att avta. Som en effekt av detta skulle det inte längre finnas behov av att fortsätta med räntehöjningar i samma takt som under det senaste året. Lågkonjunkturen väntas dock leda till förhållandevis låga energipriser under det närmaste året.

Ukraina och Ryssland kunde efter de hittills besvärligaste förhandlingarna komma överens om en förlängning av rådande avtal om transport av spannmål och gödning via Svarta havet. Den nya avtalsperioden gäller för ytterligare 60 dagar men endast för transport från två hamnar, tidigare har ytterligare en hamn omfattats av avtalet.

Den senaste rapporten från EU:s forskningscentrum JRC visar att det finns goda förutsättningar för en bra skörd under 2023. Vädret har hittills varit gynnsamt i stora delar av EU med undantag för Spanien och Portugal som drabbats mycket hårt av torka. Delar av norra Italien har drabbats av omfattande översvämningar. För de flesta grödor förväntas en avkastning som ligger högre än det senaste femårsgenomsnittet.

Även i övriga delar av världen med mer betydande odling av jordbruksgrödor är väderleksförhållandena till största delen gynnsamma. Priserna för spannmål och oljeväxter har därför fortsatt att sjunka och är nu på samma nivå eller i vissa fall under nivån som gällde vid tiden för det ryska anfallet mot Ukraina. Uppgifter från franska marknadsbedömare visar på att spannmålspriserna i landet för tillfället är lägre än produktionskostnaderna.

På den internationella marknaden för mejeriprodukter föll priserna i mitten av maj med knappt 1 procent, efter att de stigit vid de två tidigare auktionstillfällena. Det nederländska mejeriet Friesland-Campina sänker producentpriset med ytterligare 1,275 euro/100 kg från den 1 juni 2023. Hösten 2022 låg priset på drygt 60 euro/100 kg. Som skäl till sänkt pris anger mejeriet ökad produktion i nordvästra Europa samtidigt som efterfrågan minskar.

Vädersituationen

Enligt uppgifter från den senaste JRC MARS bulletin från EU-kommissionen har medeltemperaturen i Sverige legat under den normala för perioden 1 april -14 maj. I ganska stora delar av landet har temperaturen legat 0,5-2,0 grader lägre än normalt. 2018 låg temperaturen i södra och mellersta Sverige 2-4 grader högre än normalt under samma period. Nederbörden under perioden 1 april-15 maj 2023 har i Götaland och södra Svealand legat 50-100 procent under det normala. Längre norrut har det kommit något mera nederbörd men mängderna är lägre än normalt. 2018 under samma period var nederbördsmängderna större, i södra Sverige var nederbördsmängderna 20-50 procent av det normala. Nederbörden under vintern 2022/23 var dock betydligt rikligare än under 2017/18 vilket gör att tillgång på grundvatten är betydligt bättre i år jämfört med 2018.

Produktion, priser och handel i Sverige

Uppgifter från jordbrukarnas ansökningar om stöd för 2023 visar på små förskjutningar i arealens användning jämfört med 2022. Gynnsamma förutsättningar för höstsådd 2022 har inneburit ökade arealer för höstsådda spannmålsgrödor och fortsatt stora arealer med höstsådda oljeväxtgrödor. Odlingen av vårsådda spannmålsgrödor minskar liksom odlingen av vall, även trädesarealen minskar. På grund av det osäkra försörjningsläget globalt har EU beslutat om möjlighet till undantag från stöd villkor i den gemensamma jordbrukspolitiken för 2023. Undantaget gäller krav på växtföljd samt att odling på trädesareal möjliggörs, utan att rätten till stöd går förlorad. Jordbrukarna kan ändra vissa delar i sina stödansökningar, bland annat arealuppgifterna, t.o.m. mitten av juni.

Olämpligt väder under vintern har lett till att höstsådda oljeväxter skadats och vissa jordbrukare har valt att så om vissa arealer. Vårbruket har nu kunnat genomföras i stora delar av landet. Eftersom det är tidigt på växtsäsongen är det ännu svårt att bedöma hur årets skörd kommer att bli. Prognoser från gödningstillverkaren Yara visar att höstsådd spannmål fått en bra start på växtperioden. Det finns dock en underliggande oro för torka som kan leda till skada på grödorna. I delar av landet har torr och kall väderlek redan satt ner tillväxten på vall och bete. Svag tillväxt på betet har gjort att jordbrukare inte kunnat släppa ut djur i den tid som var planerat. I södra Sverige har vallskörden påbörjats och de första rapporterna om utfallet pekar

mot en betydligt mindre skörd än normalt. Förstaskörden av vall är av stor betydelse särskilt för mjölkproduktionen då kvaliteten normalt är bäst på denna skörd. Det finns dock möjlighet att lämplig väderlek under återstående del av växtsäsongen kompenserar tidigare skördebortfall.

Uppgifter över seminering av mjölkkor visar på färre antal under inledningen av 2023 jämfört med samma period förra året. Under perioden januari-mars 2023 har semineringarna minskat med två procent jämfört med samma period förra året.

Jordbruksverkets statistik över produktionens utveckling för mars 2023 visar att mjölkproduktionen ökade med 1,5 procent jämfört med mars 2022. Produktionen av ekologisk mjölk minskade med 18 procent. Andelen ekologisk mjölk var 14 procent av total mjölkproduktion i mars 2023, för ett år sedan var motsvarande andel 17 procent.

Slakten av nötkreatur ökade med fyra procent i mars 2023 jämfört med samma månad 2022. Slakten av grisar minskade med en procent och slakten av kyckling med tre procent i mars 2023 jämfört med mars 2022.

De ledande slakterierna i Sverige har höjt priserna för griskött och nötkött samt för både smågrisar och livkalvar. Höjda priser på livdjur tyder på att marknaden förväntar sig en stark efterfrågan framåt i tiden

Arlas a-contopris för mjölk för juni 2023 sänks med 21 öre/kg. Sänkningen är samma för ekologisk som för konventionell produktion. Det nya priset är 423,3 öre/kg för konventionell mjölk och 479,8 öre/kg för ekologisk mjölk.

Veterinärsituationen

På flera platser i landet är den veterinära beredskapen helger och nätter ett stort problem som Jordbruksverket har svårt att lösa. Sedan 18 maj finns inte längre någon organiserad veterinär beredskap dygnet runt i Dingle i Västra Götalands län, sedan en privat aktör sagt upp denna och det kommer ta tid innan Distriktsveterinärerna har etablerat sig där. Under sommaren kommer också Distriktsveterinärerna att stänga ner beredskapen i ett antal regioner runt i landet på grund av personalbrist. Att lantbrukare inte kan få vård till sina djur skapar osäkerhet och leder till oberäknade och onödiga ekonomiska förluster som kan bidra till att lantbrukare lägger ner eller väljer att inte etablera sig i områden som annars är lämpliga för livsmedelsproduktion.

Produktprisstatistik i Sverige och EU

Jordbruksverkets statistik för avräkningspriser på jordbrukets produkter finns tillgänglig t.o.m. mars 2023. Under den senaste tolv månadersperioden har avräkningspriserna varierat kraftigt, men sett till hela perioden är priserna för mars 2023 i stort sett på samma nivå som för mars 2022. Variationerna mellan enskilda produkter är dock mycket stor. Priset för oljeväxter har fallit med 40 procent och

priset för spannmål med 28 procent. Totalt har vegetabilieprodukterna fallit med 13 procent. Animalieprodukterna har stigit i pris med 19 procent under perioden från mars 2022 till mars 2023. Priset på griskött har ökat med 26 procent och priset på nötkött med 14 procent.

Under årets tre första månader har avräkningspriset fallit för de flesta produkter. Priserna har gått ner mest för oljeväxter (-17 procent), matpotatis (-11 procent) och mjölk (-9 procent). Det är få produkter för vilka priset har ökat; grönsaker (+18 procent) och får (+12 procent).

Under de tre första månaderna 2023 steg konsumentpriserna på jordbrukets produkter (KPI-J) med två procent. Priset steg allra mest för socker (+36 procent), det var endast priset på smör (-2 procent) som föll under perioden.

Priserna på animalieprodukter inom EU ligger kvar på en historiskt sett hög nivå. Under den senaste månaden har priserna för griskött, nötkött och fjäderfäkött varit stabila. För mjölk och ägg har däremot priserna gått ner den senaste månaden.

Produktionsmedelspriser

Efterfrågan på gödning inom EU är säsongsmässigt svag och jordbrukarna köper inte mer än vad som förbrukas på kort sikt. Det finns förväntningar om fortsatt fallande gödningspriser på grund av lägre energipriser. Priserna i Sverige har följt med neråt och inför kommande gödselår är priserna betydligt lägre än under förra året.

Prisnoteringarna för foder har under maj 2023 fortsatt att falla till följd av lägre priser för spannmål och oljeväxter. Prisnedgången har varit något större för grisfoder jämfört med foder till nötkreatur.

Produktionsmedelsprisstatistik Sverige och EU

Jordbruksverkets statistik för priser på produktionsmedel finns tillgänglig t.o.m. mars 2023. Sedan mars 2022 har produktionsmedelsprisindex fallit med drygt fem procent. Eftersom prisförändringarna varit mycket stora är jämförelser mellan enskilda månader svåra att göra. För t.ex. gödning har priset fallit med drygt 50 procent under perioden mars 2022 – mars 2023. Under samma period har priset för energi fallit med sex procent och för foder med två procent. Priserna för växtskydd och utsäde har däremot stigit med knappt 30 procent.

Mellan januari 2023 och mars 2023 har produktionsmedelsprisindex sjunkit med fem procent. Bland enskilda kostnadslag föll priset på gödselmedel med 31 procent, priset på el med 12 procent och priset på diesel med sex procent.

Lönsamhet

Swedbanks ränta på jordbrukskrediter med kort bindningstid har höjts med knappt 0,5 procent till 5,44 procent. För ett år sedan var räntenivån på motsvarande kredit ca 2,5 procent. För en jordbrukare med ett lån på 5 miljoner kronor innebär det en kostnadsökning med 175 000 kronor på årsbasis. Jordbrukare som nyligen har startat sin verksamhet eller som har investerat är särskilt känsliga för höjda räntor.

I detta ärende har avdelningschefen Olof Johansson beslutat. I den slutliga handläggningen har också verksjuristen Sara Sundelius och Bengt Johnsson deltagit. Mattias Gotting har varit föredragande.

Olof Johansson

Mattias Gotting